

משכילה

אימהות יחידניות בהשכלה גבוהה

תכנית במסגרת מלגות קציר
של קרן רש"י
ובתמיכת המוסד לביטוח הלאומי

נובמבר 2018

הדו"ח נכתב על ידי:

ד"ר זאביק גרינברג
ד"ר ורד גולן שנער
ד"ר עפרה וולטר
ד"ר ענת רביב

ריכוז מחקר:

ד"ר ורד האס

תכנית משכילה

אימהות חד הוריות בהשכלה גבוהה

תקציר מנהלים

אימהות חד הוריות נושאות על גבן לבד את נטל פרנסת המשפחה וחינוך הילדים. רבות מהן מתמודדות עם שכר נמוך משכר המינימום, קשיים במציאת עבודה וצורך להיעזר בשירותי הרווחה. כמו כן הן מהוות מודל יחיד לילדיהם בנוגע לענייני תעסוקה, חינוך והתמודדות עם חוויות היום יום.

מטרת תוכנית משכילה

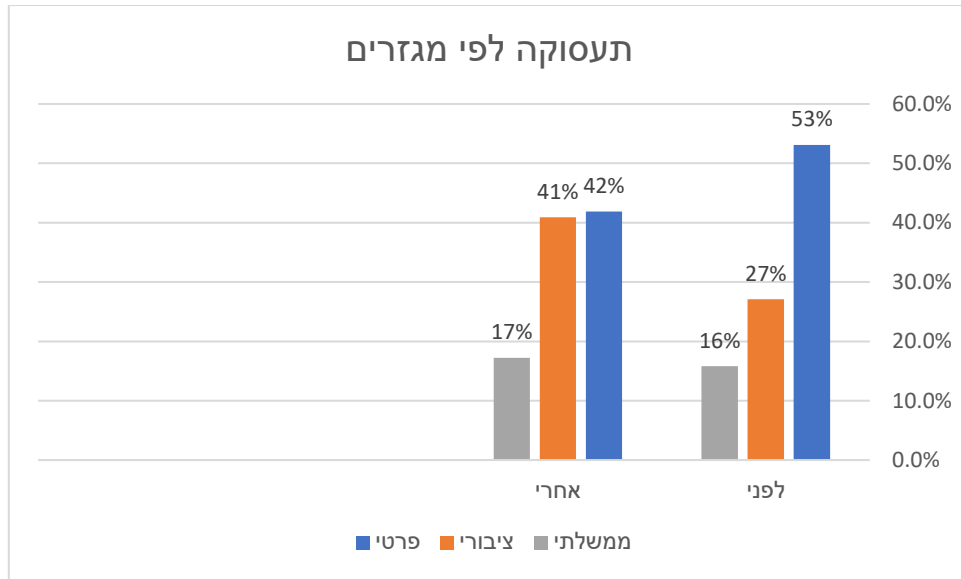
התוכנית לשילוב אימהות חד הוריות הבאות מעוני בהשכלה הגבוהה נהגתה בשותפות בין מלגות קציר של קרן רש"י והביטוח הלאומי. התוכנית כללה שילוב של אימהות חד הוריות במוסדות להשכלה גבוהה, מימון מלא של שכר הלימוד, תמיכה לימודית ותמיכות נוספות על פי צורך, וכן שילוב ילדיהן בתכניות לתמיכה לימודית בשעות אחר הצהריים בכדי לאפשר לאימהות להתפנות ללימודים בשעות אלו. שילובן באקדמיה בא לאפשר להן קבלת תואר ראשון שאמור לתרום להתפתחות מקצועית, והשתלבות מקצועית מיטבית ודרך כך לשיפור מצבן התעסוקתי ורמת השכר שלהן. בעקבות שינויים אלו הן אמורות לצאת ממעגל מקבלות קצבאות הרווחה ולא להזדקק לתמיכה כלכלית מהמדינה. כמו כן צפוי שלימודיהן ישפיעו על הדוגמא ההורית שהן מהוות לילדיהן.

מסמך זה מציג ממצאי מחקר כמותני שבו השתתפו 218 משיבות, המשווה בין מאפייני תעסוקה, שכר ושביעות רצון ממקום העבודה לפני תחילת לימודיהן ומספר שנים לאחר סיום לימודיהן.

בוגרות	מתחילות	
159	59	מספר משתתפות
49	39	גיל ממוצע
26-68	24-53	טווח גילים
2.1	2.2	מספר ילדים ממוצע

ממצאי המחקר העיקריים

מגזר תעסוקתי: לפני הלימודים עבדו 53% מהנשים במגזר הפרטי. הלימודים האקדמיים מקדמים שינוי מהמגזר הפרטי למגזרים הציבורי מ- 27% לפני הלימודים ל-41% לאחר הלימודים, ולמגזר הממשלתי מ- 15% לפני הלימודים ל- 17% לאחר מכן.

אופן העסקה: מרבית הנשים מועסקות כשכירות (96%). אין שינוי במצב זה בין נשים לפני הלימודים ולאחריהם.

מתחילות	בוגרות לפני	בוגרות אחרי
שכירה	96%	93.4%
עצמאית	2.3%	3.3%
אחר	1.7%	3.4%

אחוזי משרה: לפני הלימודים הועסקו 44% במשרה מלאה. לאחר הלימודים עלה אחוז הנשים ל 56% המועסקות במשרה מלאה. 17% מהבוגרות דיווחו על גידול בהיקף המשרה ו 16% בוגרות אחרות חל צמצום בהיקף המשרה.

גובה השכר: ממצאי המחקר מלמדים שהלימודים משפיעים על גובה השכר של אימהות חד הוריות. לפני הלימודים דיווחו 63% מהנשים שהשכר שלהן היה עד ל 5000 נשים בחודש. לאחר הלימודים חל היפוך מגמה, 64% מהנשים דיווחו ששכרן נע בין 5000-7000 ש"ח לחודש. ממצאי המחקר מלמדים ש 50% מהבוגרות יצאו ממעגל מקבלות קצבת אבטלה והשלמת הכנסה. בחינת הציפיה של הלומדות מלמדת שבוגרות מדווחות שרמת השכר שלהן תואמת את ההשכלה האקדמית יותר מאשר לפני לימודיהן.

בוגרות לפני	בוגרות אחרי
עד 4,000 ₪	21.5%
4,000-5,000 ₪	13.4%
5,000-7,000 ₪	36.6%
7,000 ₪ ומעלה	28.5%

תחושת הזדמנות בעבודה: בבחינת מדגם נשים שרק החלו לימודיהן ונשים בוגרות התוכנית שהשתלבו במעגל העבודה נמצא שבקרב בוגרות 68% דיווחו על כך שההשכלה משפיעה על תחושת ההזדמנות לקידום בעבודה. בקרב אלה שרק החלו את התוכנית נמצאו רק 32% שדיווחו על תחושת ההזדמנות להתפתחות עתידית במקום העבודה.

קשר בין העבודה לבין תחומי הלימודים: בהשוואה בין בוגרות לבין אלו שרק החלו ללמוד נמצא קשר בעל מובהקות גבוהה. 63% מהבוגרות דיווחו על קשר בין מה שלמדו לבין עבודתן. בקרב האחרות דיווחו רק 43% על קשר בין העבודה והלימודים.

חסמים שמנעו השתלבות בהשכלה גבוהה בעבר: מלמדים שמימון ויכולת כלכלית (72%) ומידת הנגישות להכשרה מקצועית ולהשכלה גבוהה הם החסמים המשמעותיים המונעים מאימהות חד הוריות לרכוש השכלה גבוהה באופן עצמאי.

תפקוד הורי: מהממצאים עולה מעורבות גדולה יותר של הנשים החד הוריות בקשר עם בית הספר המתבטא בתמיכה, עזרה ועניין בתהליכי הלמידה של ילדיהן, הטבלה הבאה מתארת את השינויים שחלו במעורבות הנשים החד הוריות בתהליכי הלמידה של ילדיהן

קבוצה					
בוגרות התוכנית		מתחילות			
%	N	%	N		
90.7%	107	74.2%	23	לעיתים	משתתפת באסיפות הורים
83.9%	99	83.9%	26	לעיתים	נמצאת בקשר עם צוות בית
68.6%	81	64.5%	20	לעיתים	מסייעת לילדי בהכנת שיעורי בית
89.0%	105	77.4%	24	לעיתים	דואגת לכך שילדי יביאו את הציוד
94.9%	112	90.3%	28	לעיתים	מקפידה על נוכחות והגעה בזמן
89.0%	105	87.1%	27	לעיתים	מעודדת את ילדי להשתתף

הממצאים מעידים כי הלמידה בהשכלה גבוהה משפיעה על מעורבות גבוהה יותר של האימהות בתהליכי הלמידה של ילדיהן.

מסקנות

מתוך הממצאים העיקריים עולה כי לשילוב אימהות חד הוריות המגיעות מעוני בהשכלה גבוהה, השפעה חיובית בכל הקשור לתעסוקה, היקף משרה, רמת שכר וציפיות להתקדמות מקצועית. ממצאי המחקר מלמדים כי לאחר סיום הלימודים יוצאות מעל 50% מהנשים ממעגל מקבלות השלמת הכנסה.

המלצות

יש להמשיך ולממן תכניות לשילוב נשים חד הוריות המגיעות מעוני בהשכלה הגבוהה. המלצתנו להמשיך ולממן מימון מלא של לימודי הנשים החד הוריות.

מתוך הראיונות עולה כי המבנה הייחודי בו פועלת התוכנית והליווי הניתן לנשים במהלך לימודיהן תורמים אף הם להצלחת התוכנית ולכך שרבות מהמתחילות ללמוד בתוכנית זו מגיעות לזכאות לתואר.

השילוב של מימון שכר לימוד מלא, תוכנית תמיכה לימודית ותמיכה אישית מהווים מסגרת תומכת המאפשרת לרבות מהן להתמודד עם צרכיהן הלימודיים ולהגיע לתואר אקדמי.

יש לבנות קורסי העשרה ותמיכה בנושאים הקשורים לפיתוח יזמות, חשיבה יצירתית, פתרון בעיות וניהול יזמות כאמצעי לפיתוח אישי ואולי אף מקצועי. המציאות על פיה רבות מהנשים מגיעות מאזורים פריפריאליים שבהם מגוון וכמות המשרות המוצעת להן נמוכה, משפיעה על מידת קידומן התעסוקתי והכלכלי. נראה שפיתוח תחומים של יזמות עסקית יכול לפתוח לנשים אפיקים חדשים של קריירה והכנסה נוספת.

מומלץ שקורסים אלו ישולבו במסגרת הלימודים לתואר ולא כהעשרה נוספת.